

DOMOVINA

Štev. 41.

V Ljubljani, 29. novembra 1918.

Leto I.

V nedeljo, dne 1. dec. ob treh pop. javen političen shod J.D.S. na Vrhniki pri „Crnem orlu“.

DNEVNI RED:

Današnji politični položaj in ustanovitev
krajevne organizacije J.D.S.

Poroča **Dr. Fran Novak**,

član načelnstva J.D.S. iz Ljubljane

Ujedinjenje s Srbijo.

Pretekla nedelja je zgodovinskega pomena za vse Jugoslovane. Ta nedelja nam je prinesla ujedinjenje vseh jugoslovanskih pokrajin bivše Avstro-ogrške monarhije s Srbijo in Črnogoro v enotno državo, z enotno zakonodajo in enotno osrednjo vlado.

Preteklo soboto in nedeljo je zborovalo v Zagrebu Narodno Vijeće, ki je po dolgih in deloma precej burnih pogovorih sklenilo zgoraj omenjeno ujedinjenje. Ta sklep je kakor svetel žarek, ki je posvetil v politične razmere v jugoslovanskih pokrajinah, ki so bile v zadnjem času precej nejasne in so vzbujale celo temne in nevesele misli za našo bodočnost.

Ko je bila poražena Avstro-ogrška armada ob Piavi, tedaj je začela razpadati stara avstrijska država. Razpad je bil že dolgo časa pripravljen. Oni narodi, kateri so imeli že izven avstro-ogrške monarhije svoje narodnostne države, so se priklopili tem: Poljaki svobodni Poljski, Malorusi Ukrajini, Komuni Romunski in Italijani kraljevini Italiji, Čeho-Slovaki, kateri so za svojo svobodo in samostojnost največ delali in za njo tudi skupaj z zavezniki na najvažnejših evropskih bojiščih prelivali svojo kri, so ustanovili svojo samostojno državo, ki je bila takoj od zaveznikov in Amerike tudi priznana. Nemci in Madžari so tudi osnovali svoje narodnostne države, toda njih samostojnosti zavezniki niso priznali, kajti smatrajo jih kot je povedal to francoski general Madžarom, za premagane, ki morajo vso pezo svojega poraza tudi nositi in si ne morejo v naprej ustanovljati novih držav. Tudi Jugoslovani smo pripravljali ustanovitev nove države. Ustanovili smo Narodno Vijeće v Zagrebu, katero naj bi predstavljalo in zastopalo našo državnost na zunaj. V to svoje Narodno Vijeće smo stavili vse upanje in pričakovali, da ga bode Amerika in antanta tudi takoj priznala. Toda kmalu smo čutili bridko razočaranje.

Ko je bila razbita piavska avstrijska fronta, začele so prodirati italijanske čete proti vzhodu in kmalu so zasedle vso ono ozemlje, katero je Italija potom londonske pogodbe zahtevala zase in katero si je izgovorila zasesti tudi v premirju z bivšo avstro-ogrsko armado. S prva se nam je zdelo to zasedanje zgolj kot neprijetno. Kmalu pa smo se morali prepričati, da nastopa Italija proti nam sovražno, da ne zaseda samo ozemlje do demarkacijske črte, marveč da prodirajo njene čete tudi preko te. Kmalu so prišle iz zasedenega ozemlja žalostne vesti, da trgajo Italijani naše narodne trobojnice, da odstavljajo naše Narodne svete, da zapirajo naše urade in da silijo celo naše rojake,

bivše avstrijske vojake, vnovič v begunstvo, ali pa v laško ujetništvo. Naša najvišja državna oblast Narodno Vijeće nam bo pomagalo. Tako smo mislili in zahtevali, da je Narodno Vijeće protestiralo pri Italiji in pri antantnih državah proti nasilnemu in krivičnemu postopanju s strani italijanske armade.

Toda bridko razočaranje nas je doletelo. Obupni klici Narodnega Vijeća niso našli nikjer odmeva in sicer zato ne, ker Narodno Vijeće nikjer ni bilo priznано kot naše državno zastopstvo. Napram antanti so jugoslovanske pokrajine, bivši deli Avstro-Ogrske, še vedno ravno tako premagane dežele, kot pa Nemška Avstrija ali Ogrska. Mi smo napravili velikanski pogrešek, ker se nismo takoj priklopili že samostojno obstoječi jugoslovanski Srbiji, potom katere bi bili edino lahko zahtevali odpomoči pri evropskih državah.

K temu obupnemu našemu mednarodnemu položaju se je pridružila tudi nejasnost in negotovost notranjega političnega položaja. Ko smo najbolj potrebovali pomoči od Srbije, se je naenkrat začel pri nas pogubonosni preprič, ali naj imamo republiko ali monarhijo. Ta preprič je postal silno nevaren, ker je na eni strani dal zunanjim našim sovražnikom povod vmešavanja v naše zadeve, na drugi strani pa pretel napraviti globok prepad med nami in med Srbijo.

Italijansko časopisje je začelo pisati o needinosti med Jugoslovani, o možnosti da napravijo ti mesto enotne, močne in edinstvene jugoslovanske države s Srbijo na čelu tri samostojne države, oziroma državice, in sicer Veliko Srbijo, malo Hrvatsko in še manjšo Slovenijo. To mnenje italijanskih listov ni bilo povsem neutemeljeno, kajti tudi pri nas so se v resnici našli politiki, ki so se izjavljali za plemensko samoodločbo, to se pravi Slovenci bodimo zase, Hrvati zase in Srbi zase. Zanesljiva poročila nam pripovedujejo, da je zavladovalo pretekli teden na cesarskem dvoru bivšega cesarja Karola veliko veselje in novo upanje, ko so došla iz Zagreba poročila o nekakih zarotah. Bolezen cesarja Karola, o kateri nam sedaj pripovedujejo časopisi, je nastala šele tedaj, ko je bila zagrebška zarota razkrita.

Prepir za republiko ali pa monarhijo je pretel spretil nas s Srbi, kajti mi smo si začeli prisvajati pravico, da že v naprej določamo, kakšna naj bo Srbija. Mi, ki smo v tej vojni za svoje osvobojenje najmanj storili, smo hoteli predpisovati Srbom, ki so leta in leta prelivali na raznih evropskih bojiščih kri za svojo svobodo in neodvisnost, kateri so žrtvovali tej svobodi blagostanje in premoženje nekdanje svoje države, naj odstavijo svojega kralja in spremenijo kraljevino v republiko. Mi, ki smo živeli dolga stoletja v robstvu, smo se osmclili govoriti o svobodi onim Srbom, kateri so to svobodo že desetletja uživali. Naša politika je bila na tem, da pripravi Srbijo do tega, da se za nas sploh več ne zanima. Srbija si je ona ozemlja, na katerih živijo Srbi, t. j. na Ogrskem Bačko in Banat, potem Slavonijo, Bosno in Hercegovino ter velik del Dalmacije že poprej s posebnimi pogodbami z antantnimi državami zagotovila. Velika Srbija je bila zgotovljena že tedaj, ko so naši vojaki še vedno prelivali kri za avstrijskega cesarja in njegovega zaveznika Viljema. Ako pripadejo tudi ostale jugoslovanske dežele veliki Srbiji, v to vprašanje se Srbija ni vtikala, ampak je prepustila, da je mi sami rešimo. Mi pa smo začeli reševati to vprašanje takorekoč proti Srbiji. Lahko bi se bilo zgodilo, da bi se začel mirovni kongres, ne da bi si bili mi svojo neodvisnost in svo-

bodo zagotovili. V tem položaju bi bili prepuščeni samim sebi in za naše meje bi barantali Italijani in Nemci, med tem ko bi mi morali to mirno gledati, ker bi ne imeli nobene nega zastopnika in zagovornika.

Ta velika nevarnost je z nedeljskim sklepom Narodnega Vijeća odstranjena. Narodno Vijeće ni samo z ogromno večino sklenilo takojšnje ujedinjenje s Srbijo, zjedini se je marveč tudi na to, da bodi vlada Srbije in jugoslovanskih pokrajin bivše Avstro-Ogrske enotna in da naj na čelo tej enotni državi stopi do sklicanja ustavodajnega zbora srbski kralj oziroma njegov sin regent.

Ujedinjenje s Srbijo je za nas največje važnosti. Ker smo se sedaj priklopili Srbiji, imamo zastopstvo pri antantnih državah in Ameriki, ki je povsod priznано in ki bo tudi v stanju delovati za čim ugodnejšo ugotovitev naših državnih mej proti Italiji in Nemški Avstriji ter Madžarski. Potom Srbije bo mogoče izboljšati naš gospodarski položaj, odvrniti od nas posledice, ki zadenejo premagano deželo, izboljšati naše finance in preskrbeti nas z vsakdanjim življenjem in drugimi potrebščinami. Srbija edina je v stanju, da vzdržuje pri nas mir in red in skrbi za to, da se ne razvijejo boljševiške razmere, kot se dogaja to drugod.

Nedeljski zagrebški sklep zato iz vsega srca pozdravljamo in upamo, da nam prinese boljšo bodočnost.

O svobodi.

Svoboda ne pomeni to, da sme delati vsak, kar hoče,

Svoboda pomeni to, da sme delati vsak, kar mora.

Konečno smo svobodni in zdaj je vprašanje, kako bomo živeli kot svobodni ljudje. Suženj, ki je dolgo živel v okovih, se težko privadi svobode. To se je izkazalo tudi pri nas. Nikakor ne moremo reči, da smo se izkazali res vredne svoje svobode. Svoboda je nevarnost za narod, ki je ne zna prav ceniti. Tako so pri nas mnogi mislili, da je zdaj vse dovoljeno in da nima nihče več nobene dolžnosti. Ako bomo tako razumeli svojo svobodo, jo bomo kmalu izgubili. Najbolj žalosten zgled, kako nizko pade narod, ki ne zna ceniti svoje svobode, so Rusi. Tam je v začetku izpremembe tudi vsak mislil, da je vse dovoljeno: vsi so kralji in prodajali, vsak je mislil nase, nihče ni mislil na skupnost, tako je vse propalo in zavladovali so boljšeвики, najslabši ljudje, ki so se polastili orožja in vlade in zdaj z nasiljem vladajo. Le narod, ki ima pred očmi blagor domovine, zna si rešiti svobodo. Le v taki državi, kjer stori vsak to, kar mora, to je svojo dolžnost, le tam je mogoč oni red in mir, ki prinese srečo in blagostanje.

V Petrogradu n. pr. se je zgodilo, da se je nekdo vsedel na sredi ceste pred električni voz in je tam sedel, da voz ni mogel naprej, Ko so ga odganjali, jim je rekel: Saj smo svobodni; saj dela vsak, kar hoče.

Taki ljudje se najdejo povsod, zato je v nevarnosti vsaka svoboda, ako se ne zavedamo svojih dolžnosti.

Kaj pa je naša dolžnost? Naša dolžnost je storiti vse, o čemer smo prepričani, da s tem koristimo narodu in domovini. Vsak se mora zavedati te dolžnosti.

V teh dneh smo videli, kako nekateri naši ljudje svobodo napačno pojmujejo. Treba se je zavedati, da se gre v teh časih za vse veke in da bodo naši vnuki nas proklinjali,

ako jim ne rešimo vse, kar je našega. Dva stara sovražnika prežita na našo zemljo: Nemec in Italijan. V teh časih moremo rešiti svojo svobodo le, ako se z odkritim obrazom pripojimo največjemu bojevniku svobode, to je srbski narod. Zato v teh časih ni dovoljeno, da dela vsak, kar hoče, mi moramo vedeti, kaj moramo storiti. Ako se ne bomo zavedali svojih dolžnosti do skupnosti, bomo izgubili vse, kar nam je po težkih mukah prinesla svetovna vojna.

Italijanska nasilja po naših primorskih pokrajinah.

Dan na dan prihajajo iz naših dežel ob morju vesti, ki pričajo, da Italijani nočejo nehati tamkaj z nasilji, marveč vedno bolj razburjajo ljudstvo, tako da se je bati nevarnih nemirov. Italijani dobro vedo, da ni dopustno tako divjanje na okupiranem ozemlju, ali hočejo se s silo polastiti prebivalstva, da bi ko nečno izsilili glasovanje na Goriškem v pretežni večini za pripadnost k Italiji, ako bi bilo to potrebno. Najraje pa bi kar obdržali vse pokrajine, ki so jih zasedli glasom premirja z Avstro-Ogrsko, ne da bi kdo se še upal, odreči jim pravico do posesti tega sveta. Po Krasu hodijo častniki od hiše do hiše in izprašujejo, kake narodnosti je prebivalstvo in kakega mišljenja napram Italiji. Trdijo, da je do demarkacijske črte vse ozemlje italijansko in da je bilo od strani Avstrije umetno poslovenjeno. Po vseh delih Goriške se polastčajo vse uprave, razobešajo italijanske zastave, mečejo slovenske ob tla, odstranjujejo moške, jih zapirajo, internirajo, pobirajo živila, skratka kot roparji delajo in mučijo ubogo že tako vsled vojne strašno iztrpinčeno ljudstvo. Ali če je še kaj pravice na svetu, mora biti italijansko lopovstvo pošteno maščevano. Iz Volčje drage v Vipavski dolini nam poročajo, da so 23. t. m. s silo snemali s hiš slovenske trobojnice in izobešali italijanske. Dan poprej so odpeljali vse vojske vojske, ki so se vrnili. Dne 23. novembra so odpeljali 13 moških iz Renč in dan kasneje še ostale. Bilje in Miren so izpraznili že poprej. Prvačina in drugi kraji so že tudi izpraznjeni. **Kakor razbojnik so gnali ljudi v Gradiško.** Nazaj še ni nobenega. Tako je povsodi po vseh delih dežele: po Soški dolini, v Brdih, v goriški okolici, na Krasu. Surovi so celo italijanski oficirji, ne samo moštvo. Oficirji so v Ajdovščini pri Jerasu strgali s stene podobo z Gregorčičevimi verzji »Prost mora biti, prost moj rod, na zemlji svoji svoj gospod,« ozaljšano s trobojnico, jo vrgli ob tla in raztrgali ter vrgli v kot. Vse proteste odklanjajo in ljudi zapirajo. Tako so aretirali in neznan kam odpeljali tudi hotelirja iz Rihemberga Maksa Lična, ki je podpisal oster protest proti italijanski okupaciji. Italijanskega vojaštva kar

mrgoli po deželi, zlasti po Vipavski dolini, da je prebivalstva strah in groza. Nepopisno je gorje, katero so prinesli Italijani na slovensko zemljo.

Trst trpi veliko pomanjkanje pod italijansko invazijo, ker Italijani niso pripeljali nikakih živil, pač pa jih še rekvirirajo. Poleg tega je v Trstu na tisoče in tisoče bivših italijanskih vjetnikov, ki imajo tudi svoje žedolce s seboj. V Trstu so proglasili pristojnost vojaškega sodišča. Prebivalstvo je potrto in navdušena domačih Italijanov je že konec. Italijanska vlada pa hoče vse vstrahovati in vse prisiliti, da bo slepo pokorno italijanski oblasti. Škof Karlin v Trstu je baje odstopil in je imenovan na njegovo mesto Italijan. Po Istri je prav veliki petek. Vse potrto, žalostno, nobene pošte, nobenega časopisa. Neki znoreli Italijanaši se bratijo z italijanskimi vojaki in ti divjajo proti jugoslovanskemu prebivalstvu.

Novejše vesti iz Goriške poročajo, da je načelnik italijanskih državnih uradov general Rodino, v Gorici sklical vse uradništvo goriškega glavarstva in izrazil željo, naj mu krepko pomaga pri njegovi nalogi in uradništvo posluje pravično, tako da se ne bo imel nihče nič pritoževati. Kaj pomaga to, ko pa vojaštvo povzroča toliko krivic slovenskemu ljudstvu, da jih pravičnost političnih uradnikov ne more pokriti. Rekel pa je tudi, da noče sporov med prebivalstvom, zato da bo dal sneti italijanske in slovenske zastave. Slovenske so že barabe raztrgale, italijanske so pa tudi dosti časa visele, pa še visijo dalje. Skladišča živil izginjajo. Italijani so prinesli s seboj samo malo prepečenca in kave. Ako ne pride v najkrajšem času izdatna pomoč na Goriško, izbruhne lakota. Nobene reči ni več. Krona velja 40 laških centezimov. — V Trstu je podal v občinskem svetu imenom Slovenec dr. Slavik izjavo, da žele, da se obnovi javno življenje in javna uprava, končno veljavno ureditev pa prepuščajo le mirovnemu kongresu. Dr. Ara je izjavil na to, da Italijani smatrajo pripadnost Trsta k Italiji že kot končoveljavno in nerazpravljiv dogodek. — V Dalmaciji divjajo Italijani kakor drugod. Admiral Milo je v Šibeniku pozval k sebi kapetane kratke paroplovbe in zahteval, da prisežejo zvestobo italijanskemu kralju. Kapetani so odbili to zahtevo. — V Šibeniku so člani odbora Narodnega sveta vrgli iz prostorov, kjer je odbor uradoval. Ko so morali oditi člani odbora, se je razvila velika manifestacija s klici proti Italijanom: Dol z nasledki pruskega militarizma! — V Split so došle srbske čete, ki so bile slovesno sprejete. Srbski major Trnokopović je med drugim izjavil: **Kakor smo sedem let prelivali še srčneje proti vsakemu, ki bi se drznil poseči po tej jugoslovanski zemlji» — Nikdar ne bodo naše no krajinne Italijanske!**

Italijani se močno trudijo, da bi obdržali Reko. V Bakru je imel poveljnik ameriške ladje »Disraeli« pogovor z zastopniki Narodnega sveta in je izjavil: **Amerika smatra Reko za jugoslovansko mesto in nimajo Italijani tam ničesar iskati.** Amerika prevzame protektorat nad jugoslovanskimi ladjami v Bakru in Kraljevi. Ko se je ukrcal, je zaklical v slovo: **Zivela Jugoslavija!**

V Opatiji so Italijani izdali razglas, ki razveljavlja avstrijsko valuto in uvaja italijansko. Aretirali so prof. Ribariča, dr. Pošiča in dr. Boburoviča in jih odpeljali v Trst. — Potopila se je italijanska ladja »Rossarola«, ko je plula iz Pulja na Reko. Skoro vse moštvo je poginilo. — Škof Mahnič je hotel odpotovati s Krka, pa so ga Italijani zadržali, rekoč, da ako odide, se ne bo smel več vrniti.

Nekaj o republikanstvu.

Kaj smisel je vsega republikanstva, ki nekdo zdaj o njem po svoje gode: prej trli so nas v znamenju tiranstva, zdaj hočejo nas — v znamenju Svobode.

Ivan Taufer:

Slovenski premogar v Jugoslaviji.

Razvoj velike industrije je odvisen od premoga. Jugoslovanski zemlji je zato zagotovljena najuspešnejša industrijalizacija narodnega gospodarstva, ker imamo na razpolago veliko premogovnikov. Na slovenskem ozemlju so veliki premogokopi v Trbovljah, Zagorju, Hrastniku, Kočevju, Velenju in Št. Janžu. Manjši so v Libnju, Zabukovcu, Pčniku, Žrečah pri Konjicah, Rogatecu in še v raznih drugih krajih. Eden večjih premogokopov bo kmalu pričel obratovati v Rajhenburgu. Nadalje je vse polno prostosledov na Kranjskem, Štajerskem in Koroškem. Na Štajerskem, v Breznem in Hredajah pri Laškem trgu je bil svoj čas obširen premogokop, in so še danes ogromne plasti premoga na razpolago. Vendar je premogokop opuščen in imamo samo še prostosled. Kakor zatrjujejo strokovnjaki, se nahajajo od Laškega trga do Moravske doline ogromne plasti premoga. V ta premogovni obseg spadajo sedaj v obratu nahajajoči se premogokopi Hrasnik, Trbovlje in Zagorje, ki so last trboveljske premogokopne družbe. Trboveljska premogokopna družba ima sploh vse večje premogokope na Slovenskem in v hrvaški Istri, kakor tudi najvažnejše prostoslede v rokah. Družba ima svoj sedež na Dunaju in so akcije večinoma last francoskega kapitala. V Bosni so ogromni za-

Iz srbske zgodovine.

Zgodovina je učiteljica narodov. Ako poznamo zgodovino in vemo, kako so se iz danih razmer razvijali dogodki, lahko pravilno presodimo sedanjost in iz nje sklepamo na bodočnost. V naših šolah se je dozdej učila le avstrijska ali pravzaprav nemška zgodovina. O svojem narodu in o drugih Slovanih smo izvedeli le to, kar so nam podali nekteri naši učitelji in profesorji iz lastne pridnosti in na lastno odgovornost. Saj je bilo naravnost prepovedano prijazno govoriti ali pisati o Slovanih. Zato ni čudno, da je naše ljudstvo bilo slabo poučeno zlasti o naših bratih Srbih. Da se to popravi, hočemo podati nekaj odlomkov iz srbske zgodovine. Kdor se hoče natančneje poučiti, naj čita v Staretovi Občni zgodovini, ki jo je nekda izdala družba sv. Mohorja.

Osvoboditev Srbije.

V srednjem veku je bilo srbsko carstvo najmočnejša država na celem Balkanu. Toda nesloga in zavist med posameznimi knezi in velikaši sta oslabili državo tako, da so Srbi po nesrečni bitki na Kosovem polju (l. 1389) podlegli Turkom. Kakor pri nas nemški graščaki, tako so na Srbskem mohamedanski posestniki ali spahije imeli vsa zemljišča v svoji posesti. Krščanska raja je morala delati tlako

in dajati spahijem desetino, sultanu poseben davek, tudi paša ali deželni glavar in sodnik ali kadija sta zahtevala vsak svoje. Po mestih so se naselili Turki, kakor pri nas Nemci, in strahovali kmečko srbsko ljudstvo. Toda Srbi niso obupali. Pomagali so vsakemu krščanskemu vladarju, ki se je vojskoval zoper Turke. Opetovano so prosili avstrijske cesarje, da bi jih rešili turškega jarma in jih sprejeli v svoje cesarstvo.

Ker ni bilo od nikoder pomoči in so turški janičarji strahovito divjali in morili po celi deželi, so se srbski možje zbirali v Šumadiji, ki je bila zaraščena z gostim lesovjem in od tam so l. 1804. začeli boj za svobodo na življenje in smrt. Najimenitnejši vodja v tem boju je bil Juri Petrović, katerega so Turki imenovali Kara Gjorgje, t. j. Črni Juri. Rodil se je med l. 1760 in 1770 od kmetskih staršev v Viševcih v kragujevskem okraju. Že l. 1787 se je vdeležil vstaje, ki pa se ni posrečila. Bežal je s svojim očetom na Avstrijsko. Ko prideta do Save, pa oče ni hotel čez Savo, ker se mu je stozilo po domu. Pravljica pripoveduje, da je mladi Juri usmrtil svojega očeta, da ga ne bi Turki mučili in sramotno umorili. Nato je šel čez Savo in služil z mnogimi drugimi Srbi kot dobrovoljec v avstrijski vojski zoper Turke. Pozneje se je vrnil v domovino in kupčeval s svinjani. Leta 1804. je poleg drugih vodil stopil na čelo vstaških Srbov v Šumadiji. V

kratkem so pregnali zadnjega Turka iz Šumadije. To je ohrabilo Srbe po drugih krajih. Turki so se umaknili v trdnjave, a Srbi so oblegali trdnjave in zavzeli eno za drugo: Šabac, Požarevac ter celo Beograd. Da bi obranil domovino nadaljnih turških napadov, je Črni Juri ponudil Srbijo Avstriji in prošil za cesarskega princa kot namestnika. Toda Avstrija se ni hotela Turčiji zameriti in je prepustila Srbe njihovi usodi.

Turški sultan je poslal bosanskega vezira Bekira in skadrskega pašo Ibrahima z najhrabrejšimi turškimi vojaki nad Srbe. Toda srbski vrhovni poveljnik Črni Juri je vse dobro premislil ter se z malim svojim narodom uspešno uprl veliki sili turškega cesarstva. Srbi so premagali Turke v krvavih bitkah in osvobodili svojo deželo. Črnega Jurija, ki se je v odločilnih bitkah izkazal najboljšega poveljnika, je slavil ves narod ter ga priznal za vrhovnega glavarja nad svo deželo.

Današnji srbski kralj Peter je potomec slavnega Črnega Jurja, zato ima priimek Karagjorgjević. Če poznamo zgodovino, razumemo ljubezen srbskega naroda do njegove kraljevske rodbine, ki je izšla iz naroda samega in z narodom izvojevala neštete bitke za srbsko svobodo. In zdaj, ko je poteklo stoletje, kar so Srbi osvobodili sebe, priborili so pod vlado Karagjorgjevičev svobodo tudi nam ostalim Jugoslovonom.

kladi premoga, v manjšem obsegu se nahajajo na Hrvaškem in v Slavoniji. Dalmacija je ravnotako bogata na premogu. Jugoslavija potemtakem ne bo trpel na pomanjkanju premoga in bo celo lahko izvažala večje množine premoga.

Gotovo bo eden največjih industrijskih podjetij pri nas premogarstvo, kjer bo zaposlena velika masa jugoslovanskega proletarijata. Že danes moramo misliti, kako bomo uredili mezdno vprašanje delavstva. Čisto gotovo ne smemo prevzeti dedščine starega avstrijskega rudarskega zakona, ki je bil objavljen s cesarskim patentom z dne 23. maja 1854. leta. Ta zakon nasprotuje vsakega social. razvoju in je v veliko kvar delavcev. Ravnotako se mora drugače urediti prostosledstvo. Rudniški zakon zabranjuje prostosledje v celjskem in celovškem rudarskem okrožju. V rudarsko okrožje Celje spadajo Dobrna pri Celju, Zgornji Gabernik, Spodnja Kostrelnica, Rimske Toplice, Slatina pri Rogatcu, Laški trg in še nekaj drugih krajev na Štajerskem in Koroškem. Za te kraje se do danes ni dobilo dovoljenja za prostosled, akoravno je povsod dobiti obsežne plasti premoga. Nikakor ni umestno, da se z zakoni zabranjuje dviganje naravnih zakladov. Kakor že omenjeno, bodo ogromne mase jugoslovanskega delavstva zaposlene v premogokopih in sploh rudokopih. Naša prva dolžnost bo, da postavimo zdrav in socialnim razmeram odgovarjajoč državni zakon, ki bo varoval našega premogarja vsakega socialnega izkoriščanja in zatiranja. (Konec prih.)

POZOR!

*Res zasijal je nam svobode dan
a s tem še ni vse dokončano,
ker klečeplazecje postal republikan
in misli:
zdaj naj se drugi klanjajo pred mano.*

Svoboda.

Težko, moreče ozračje je še pred kratkim časom vladalo pri nas. Živeli smo v lastni hiši kot podnajemniki. Nismo poznali onega srečnega, gorkega veselja nad lastno domovino. Našemu delu je manjkalo veselja, naši sili je manjkalo prostora, v katerem bi se mogla prosto razmahniti. Zato se je mnogokrat pretvorila v dvom in nezaupanje v lastno moč. Dušljivo ozračje je bilo pri nas, čutili smo to vsi, bilo nam je tesno pri srcu in čakali smo činov, obupajoč skoro nad našo usodo. Drugi so določevali našo usodo in to je bilo, kakor strup, ki nam je kapljico za kapljico zastrupljal naše srce. Tisoče laži, od otroških let pa do starosti nam je nepozorovano težilo in krivilo naše telo. Skoro že nismo čutili več, kako smo zapleteni vanje. Nismo smeli priznati, kaj smo. Prijateljem nismo smeli reči: prijatelj in ne sovražnikom: sovražnik. Prisiljeni smo bili, imenovati nasilje pravičnost in krivico zakon. Otrok v šoli, uradnik v uradu, vojak, delavec — vsi so bili prisiljeni pretvarjati se, lagati in tisočkrat na dan se zatajevati. Mnogokrat je bilo to zatajevanje malenkostno, toda izpodkopavalo je narodovo zdravje in je ogrožalo njegovo silo. Toda naenkrat se je vse spremenilo in mi stojimo prosti na naši prosti zemlji. Kratek čas šele uživamo to svobodo, toda vsi vemo in čutimo do dna naše duše, kaj je življenje, kaj je pravica, da lahko sami odločamo o svoji usodi. Šele sedaj čutimo, kako strašno smo bili goljufani in prikrajšani dolga stoletja, šele sedaj vemo, zakaj smo tako težko živeli. Imamo svoj dom, svojo lastno hišo. Kar bomo storili, to bo naše. Delali bomo zase, za naše otroke in njih potomce. In delo, ki nam je bilo preje v breme, nam je sedaj v veselje. Življenje je zadobilo zopet svoj krasen smisel, naša sila ima prostost za razmah in udejstvovanje, kajti ne bo nam treba samo braniti se in upirati nasilju, temveč bomo lahko stavili in

ustvarjali. Kakor bi padala z nas nekaka umetna starost, tako se nam zdi. Pri tem pa čutimo, da smo mladi, željni življenja. Trpeli smo, toda ne zastonj. Krvaveli smo, toda naša kri je bila uslišana. Vemo, da je na svetu pravica in da segajo njene roke stoletja nazaj. Verujemo zopet v sebe, verujemo v naš narod, verujemo v življenje, v svobodno bratsko in tvoreče življenje.

Kako so Čehi otvorili svoje šole.

Do 5. novembra so bile šole zaprte vsled bolezni. Med tem je bila proglašena svobodna češko-slovaška država in nova vlada je odredila, da se mora prvi dan šole vršiti v znamenju nove dobe.

Češkemu učiteljstvu tega ni bilo treba posebno naročati, vsak je vedel, kaj je njegova dolžnost. Z vseh sten so takoj izginile one slike, ki so bile znak suženjstva, vse kar je spominjalo na Habsburge je bilo odstranjeno, posebno razni napis: Franca Jožefova šola, Jubilejna šola itd., dasi je bilo takih šol na Češkem mnogo manj nego pri nas. Dne 5. novembra so prišli vsi otroci okrašeni s češkimi odznaki v šole. Bili so naravnost ganljivi prizori. Učitelji so stopili pred otroke, govorili so jim o pomenu sedanjih dogodkov, pripovedovali so jim o tem, kako so Habsburgovci mučili češki narod, kako je en sam Habsburgovec Ferdinand dal obglaviti 27 čeških plemičev, kako so bivši Habsburški vladarji lagali, kradli, kako so sovražili češki narod itd. V neki šoli se je zgodilo n. pr. da je starček učitelj stopil pred svoje učence in jim rekel: Dragi otroci! Odpustite mi, da sem vam tolikokrat lagal. Moje srce je krvavelo, ko sem vam moral pripovedovati laži o kralju, ki ni bil vreden, da je bil naš kralj. Toda jaz sem moral... Solze so zalile starčku oči. Otroci pa so se dvignili in rekli: O saj smo vse vedeli, saj so nam mama povedali... Tako je češka šola slavila svoj vstop v novo življenje.

V Pragi so vse praške šole šle pod zastavami na kraljevski grad, kjer so jim govorili češki pesniki in pisatelji. Ta dan bo ostal mladini gotovo v stalnem spominu.

In pri nas? Po deželi se ni baše ničesar storilo. Ponekod se baše še danes uče nemščine. Žalostno, ampak resnično. Ali smo iztrgali našo šolo iz rok preteklosti? Ali smo dali naši deci spomin na te dni? Ali smo pretrgali vse vezi z lažjo? O tem se vse premalo čuje. Treba je takoj postaviti vso našo vzgojo in s tem našo bodočnost na nove temelje.

Razmere na Ruskem.

V praških »Narodnih Listih« opisuje dopisnik razgovor s Čehom, ki se je sedaj vrnil iz Rusije domov, kjer je dolga leta bival kot trgovec ni ki vsled svoje izobrazbe, praktičnega duha in mnoge potovanja ruske razmere dobro pozna. Pobegnil je z največjimi težavami domov, ker v Rusiji ni bilo mogoče več živeti, vsled strašnih razmer, ki tam vladajo. Zunanja slika n. pr. Moskve je naravnost obupna. Industrija popolnoma počiva, ker je uničena, trgovine se sploh ne odpirajo. Javne uprave ni nobene, vsak počne kar hoče. Moč sedanje boljševiške vlade obstoji v nasilju rdeče garde, ki obstoji ponajveč iz Letov. Važna vladna mesta imajo v rokah Židi. Prehrano spravljajo v mesto najubožnejši ljudje, ki z neverjetnimi težavam prenašajo moko in druga živila v mesto. Predno pridejo v mesto, jim mnogokrat rdeča garda vse pobere. Živež se potem spravljajo bodisi v vladna skladišča, ali ga pa vojaki rdeče garde prodajajo kar na svojo lastno pest. Cene so nezasišane visoke. Vlada skrbi samo zase, za svoje vojake in privržence. Vsi ostali, zlasti inteligenca, kolikor jo je še, je izpostavljena najhujšim mukam in pobeži. Pravnega čuta sploh ni. Rusija ni enotno vodena država, temveč vsako mesto, vsaka vas tvori svojo republiko.

Finančna uprava je zelo enostavna. Tiskarna za bankovce skrbi za to, da imajo privrženci sovjetske vlade dovolj denarja.

Bankovci se tiskajo brez vsakega pokritja in brez kontrole. Kdor bi uničil to tiskarno, uničil bi s tem zadnji ostanek »državnega« življenja. Pobirajo se tudi davki, toda brez sistema. Imenovati jih je preje svojevoljne rekvizicije in konfiskacije. Ni nikake pritožbe in ne ugovora. Kdor se brezobzirno ne podvrže in ne vda zapovedi, postavi se k zidu in puška mu potem pojasni njegovo davčno dolžnost.

Že boljševikom samim preseda to življenje in postaja neznosno. Ogenj, ki je nastal v Rusiji, začenja peči tudi že one, ki so ga zanetili. Brez zunanje pomoči ni mogoče, da bi se v Rusiji uredile razmere. Vladajoča boljševiška vlada tega ni zmožna, ljudstvo je popolnoma otopelo, inteligenca pa je iztrebljena. Kar jo je ostalo, pa je vsa obupana.

Ubegli češki trgovec pravi, da bi vsakemu, ki ima podobne prevratne misli in ideje, kakor so jih imeli ruski boljševiki, privoščil, da bi na lastne oči videl in na lastnem telesu in duši pretrpel posledice pogubonosnih idej boljševizma. Obšla bi ga potem groza, predno bi napravil tudi prvi korak za širjenje boljševizma. Vsaka žrtev v urejenih razmerah je majhna v primeri s škodo, ki jo more provzročiti razpasli boljševizem vsem stanovom brez razlike.

VEDNO STARI.

*Uboga Jugoslavija,
kako smo vsi po tebi hrepeneli,
zdaj te imamo, a ne vemo le,
kaj bi s teboj začeli.*

Politični pregled.

= Jugoslavija. Z ozirom na celotni položaj naše mlade države je predlagala dalmatinska vlada takojšnje ujedinjenje Srbije in Črne gore z ostalimi jugoslovanskimi pokrajinami v eno enotno državo. J. D. S. je pritrdila temu predlogu. — Na svojem posvetovanju v Zagrebu so se tudi primorski Hrvati izrekli za zedinjenje z Srbijo. — Italijani so razglasili, da bodo vse vojaško obvezane moške, ki ne zapuste v določenem roku okupiranega ozemlja, internirali. — Glasom poročil so razmere v Gorici postale neznosne in je vsakemu Slovincu moka živeti tam. Italijani nastopajo z našimi ljudmi kot pripadniki stare Avstrije. — Po nekaterih krajih Notranjske in Primorske so Italijani pričeli pobirati tale. — Na Reko je dospelo 2000 angleških vojakov. — Italijani so svoje čete, ki so pričele prodirati iz Reke v Karlovec, potegnili zopet nazaj. — V Zagrebu so razkrili obširno razpleteno zaroto, ki bi naj imela izvesti protirevolucijo proti Narodnemu Vijeću. V zaroti so najbolj prizadeti bivši avstro - ogrski oficirji, ki jim je načeloval general Lipovščak. Vse glavne krivce so zaprli. — Poveljnik neke ameriške ladje, ki je prispel v Baker, da se informira pri jugoslovanskih zastopnikih o slošnem položaju, je izjavil, da smatra Amerika Reko za jugoslovansko pristanišče. — Po naših primorskih krajih, ki so jih zasedli Italijani, se vozijo ameriški in francoski častniki, ki se povsod pri ljudstvu informirajo o njihovem mišljenju. Vse povsod se jim jasno pove, kako sovraži naš narod Italijo, če hoče ta odvzeti najlepšo njegovo zemljo. — V. L. S. je sprejela na svojem shodu resolucijo, kjer se odloča za republikansko uredbo bodoče jugoslovanske države, dočim se je J. D. S. izrazila za takojšnje ujedinjenje s Srbijo in Črno goro. — V zgodovinski seji dne 24. t. m. je Narodno Vijeće sprejelo predlog takojšnjega ujedinjenja jugoslovanskega ozemlja bivše Avstro - Ogrske s Srbijo in Črno goro. Kot regent nove države bodi srbski kralj Peter ali prestolonaslednik Aleksander. — General Maister je razorožil mariborsko mestno stražo. Južno od Drave je vsa Koroška zasedena in je v sloven. rokah. — Italijani so razpustili Narodni svet v Trstu in zapečatili Slavjansko čitalnico. — Srbski ministrski predsednik Pašić je odstopil. — Srbske čete so bile v Splitu z velikanskim navdušenjem sprejete.

= Češko - slovaška republika. Odsek za zunanje zadeve je sporočil ogrski vladi, da ona nima pravice govoriti o slovaških

krajih, ker so že na posvetu entente v Versaillesu sklenili, da pripada Slovaška češko-slovaški državi. — Češke legije, ki so se borile na zahodu proti Avstriji, se vračajo domov. — Masaryk je že odpotoval iz Amerike, da prevzame predsedstvo nove češke republike. — Češko-slovaške čete so zavzele mesto Trnava na Ogrskem.

— **Poljska.** Pilsudski je vsem državam naznanil, da je ustanovljena neodvisna, vse poljske kraje vsebujoča Poljska država.

— **Amerika.** Glasom poročil je zasigurano, da pride Wilson k mirovnemu kongresu osebno, vsaj da bo navzoč pri otvoritveni seji.

— **Francija.** Francoske čete so po dolgih letih zopet vkorakale v Alzacijo in Lotaringijo.

— **Nemška Avstrija.** Večina švicarskega prebivalstva je proti temu, da se priklopi Predarlska Svici. — Glasom poročil hoče ostati Tirolska samostojna. — V vojnem ministrstvu je bilo imenovanih prvih 12 častnikov narodne obrane, vsi iz priprostega moštva. — Govori se, da bodo francoske čete zasedle tudi Dunaj.

— **Nemčija.** Proti prejšnjemu saškemu kralju Friderik Avgustu se bo sodno postopalo, ker je hotel odpeljati nedovoljno množino živil. — Prvih 20 podmorskih čolnov je bilo že izročeni Angliji. — Z ozirom na težko prehrano države se je razmerje med socialno - demokratično večino in med neodvisnimi socialisti poostriilo do skrajnosti. Vsepovsodi se opaža tendenc, ki silijo k popolnemu razpadu prej tako mogočne države. — Hindenburg je izjavil, da bi se Nemčija v slučaju novega boja ne mogla več boriti niti proti sami francoski armadi.

— **Ogrsko.** V Budimpešto dospe ena angleška divizija. — Srbske čete prodirajo dalje na Ogrsko. — Jožef Habsburški Lotarinški je ponudil poljedelskemu ministru svoja polja, da jih razdeli med narod.

Politične vesti.

— **Amerikanci protektorji Reke.** Poveljnik ameriške vojske, ki je dospela v Baker pri Reki, je izjavil zastopnikom reškega Narodnega sveta, da smatra Amerika Reko za jugoslovansko mesto, in da nimajo Italijani tam nič iskati. Italija je od entente dobila dovoljenje za okupacijo Reke, Amerika pa je prevzela v svojo zaščito vojne ladje, ki se nahajajo v Bakru in Kraljevi.

— **Prehrana jugoslovanskega ozemlja.** V pristanišču v Dubrovniku se nahajajočih 6 parnikov je dobilo od vrhovnega srbskega poveljništva povelje, da se nemudoma odpelejo v Solun, da tam nalože hrano in živila za Bosno in Dalmacijo. Tudi za prehrano ostalega jugoslovanskega ozemlja je prekrbljeno.

— **Prisega in protest koroških Slovencev.** Zaupniki iz slovenskih severno od Drave ležečih občin so imeli v Podravljah močno obiskano zborovanje, na katerem so prisegli zvestobo »Narodnemu veču« v Zagrebu in »Narodni vladi« v Ljubljani. Obenem so protestirali proti nemškemu in italijanskemu nasilstvu, ki si lasti oblast nad popolnoma slovenskim ozemljem.

— **Izjava duševnih delavcev.** Naši duševni delavci, pesniki, pisatelji, slikarji, upodabljalci, žurnalisti in drugi kulturni delavci so podal izjavo, s katero zahtevajo takojšnje ujedinjenje s Srbi, sicer da nam grozi notranji razkroj, kot tudi razkosanje našega ozemlja po Italijanih.

— **Iz Sodražice.** Iz Sodražice nam poročajo, da so ljudje vsi zbegani. Gotovi ljudje, ki so vedno delali samo zrago, begajo ljudstvo in je šuntajo proti Srbom, češ da če pridemo pod srbskega kralja, da bomo imeli večno vojno; Srbi da so taki ljudje, da ne morejo nikdar mirovati in da morajo vedno vojsko voditi. Zato agitirajo ti hujskači za republiko. So to predvsem ostanki nekdanje Šusteršičeve klike. Zlasti so ženske vse preplašene in zbegane, kajti pozna se vpliv gotovih sredstev, katera se je pri nas že pred vojsko uspešno vporabljalo, da se pridobi ljudstvo za gotovo prepričanje.

— **Divjanje Madžarov.** Nad Prekmurci so Madžari strašno divjali. Obešali so jih, stre-

ljali in zapirali v ječe. Kljub temu raste pri njih zanimanje za Jugoslavijo in vsa madžarska divjanja niso bila v stanu zatreti narodne misli in želje po ujedinjenju. Končno so Madžari izprevideli, da se jim majoje tla, zato so začeli obljubljeni Prekmurcem slovensko avtonomijo. Toda Prekmurci odklanjajo avtonomijo, ker vedo, da je le prazna obljuba in zahtevajo odločno, da pridejo k Jugoslaviji.

— **Brezvestno hujskanje.** Gotovi elementi po deželi hujskajo kmečko ljudstvo proti Srbom in proti srbskemu kralju, češ da bi bili, če pridemo pod njega, kakor v stari Avstriji, mi le tlačani. Agitirajo strastno za republiko ravno oni, ki so vedno klečeplazili pred habsburško dinastijo in se cedili same lojalnosti. Pri tem pa se poslužujejo agitacijskih sredstev, da če bo republika, ne bo nobenih davkov, da bo vsak prosto živel, kakor bo hotel. Na ta način begajo kmečko ljudstvo in ga zapeljujejo v zmoto in dvome. Pozabljajo pa pri tem, da nam Lahii silijo v deželo, da si laste našo zemljo. Pozabljajo, da so bili Srbi tisti, ki so največ žrtvovali za Jugoslavijo, da pa so se naši fantje in možje na vseh frontah borili za obstoj Avstrije in ne za svobodno Jugoslavijo. Ti brezvestneži spravljajo v teh usodepolnih časih v nevarnost dejansko ujedinjenje vseh naših rojakov ter razdirajo edino ost, ki je dosedaj vladala v stremljenju za svobodo in združenje vseh Jugoslovancev. To početje je neodpustno ter zasluži najstrožje kazni. Ljudje pa naj takim zapeljivcem in hujskačem pokažejo vrata.

— **Slovenski napisi na Koroškem.** Na Spodnjem Koroškem so skoraj povsod izginiti vsi nemški napisi. V tem oziru so naši rojaki onkraj Karavank preje skrbeli za očiščenje naše zemlje tujih, na naše robstvo spominjajočih se napisov in znakov, kakor pa pri nas na Kranjskem in tudi v Ljubljani. Po deželi je še mnogokje videti take ostanke, pa tudi v Ljubljani te še marsikje neprijetno dirneje različni spomeniki iz prejšnje dobe. Zlasti se čudijo in zgražajo nad tem naši ljudje, ki prihajajo domov iz Češkega in Poljskega, ti vidijo razliko med zavednostjo tam in našo staro boleznijo — mlačnostjo — doma.

— **Slovenski napisi v Mariboru.** Iz Maribora poročajo, da nastajajo tam slovenski napisi kar čez noč. Vsled tega imajo pleškarji in slikarji obilo posla, da prebarvajo nemške napise. Pametni Nemci so se popolnoma sprizgajali z dejstvom, da bo Maribor v Jugoslaviji.

KRIZA.

Prestali bomo še mnogo težkih kriz, če bosta vladala: habsburški klečeplaz in petoliz.

Pomoč obrtnikom.

Bl. Zupanc.

V sedanjem času končane demobilizacije se mi zdi zelo potrebno izpregovoriti par besedi o pomožnem in kreditnem vprašanju obrtnemu stanu. Pojavljajo se že zelo pogosto obrtnokreditna vprašanja, ki so nastala vsled vojne in nje dolgotrajnosti, pa tudi taka, ki so že poprej obstojala in ki se bodo v ojačeni sili v prihodnjem času pokazala. Ni potreba podrobnih izvajanj in naštevati mnoge žrtve, ki jih je moral obrtni stan v vojnem času doprinesti. Tisoče in tisoče rokodelskih mojstrov se sploh ne bode vrnilo v svoje obrate, tisoče obrtnikov se bode moralo vsled posledic vojne posvetiti drugim poklicem. Veliko je število onih, ki so se sicer nepohabljeni vrnili v domovino, toda brez denarnih pripomočkov, brez surovin in brez odjemalstva bodo za zopetno ožvitev svoje obrti primorani iskati pomoči, da preživijo sebe in svoje. Tu poseči vmes in olašati velike težkoče, je nujno potrebno. Prehod iz vojnega na mirno stanje je treba pospeševati, treba je vsestranske podpore, da stopi obrtnik zopet v vrsto producentov.

V prvi vrsti pridejo v poštev tisti obrtniki, ki so v kateri lastnosti koli bili pritegnjeni k vojaškemu službovanju in ki so pred vojno imeli svoj obrtni obrat. — Seveda so pri tem v naprej izključeni tisti, ki so pred vojno komaj ali slabo opravljali svojo obrt, oziroma če tudi v bodoče ni pričakovati od njih, da bodo povzdignili svojo obrt.

Vprašanje podpiranja po vojni prizadevanja obrtništva je v raznih deželnih odborih prišlo v pretres že leta 1916. Novembra meseca leta 1917. je bivši avstrijski državni zbor privolil stot milijonski sklad za podpiranje iz vojne se vračajočega, pomoč potrebnega in vrednega obrtništva. Iz tega temeljnega kapitala, za katerega obrestovalno razliko jamči deželni odbor, trgovskoobrtna zbornica, obrt pospešujoči zavod, občine in obrtne zadruge, bi pripadlo štajerski deželi šest milijonov kron, kar bi znašalo za slovenski deželni del kot tretjina dva milijona.

Za vojnopomožni kredit pridejo v poštev mali obrtniki 3. ali 4. davčne lestvice, kredit nima darilnega značaja, temveč tvori posojilo, ki se obrestuje po 4% in mora v 10 do 11 letih biti krit. Visočina kredita znaša 4000 kron, jamstvo tvori menica ali zadolžnica, pri kateri velja prosiščeva žena kot žirant.

Vsled razpada stare Avstrije je seveda ta skupna pomožna akcija obrtnemu stanu onemogočena. Nujno pa je potrebno, da se vlada SHS poprime sama rešitve obrtnega stanu in mu omogoči na podoben način, kakor je to nameraval prejšnji skupni državni zbor, pomagati težkoče, prizadete po vojni.

Važnejše odredbe Narodne vlade v Ljubljani.

Skrb za vojaške konje. Skrb za konje umikajoče se bivše avstro-ogrške armade, ki so prišli v ozemlje Narodne vlade SHS., je prvotno v sili prevzelo poverjenišvo za kmetijstvo, ki pa vsled svoje organizacije ne razpolaga čez potrebne delavne sile, zato je ta posel 12. novembra t. l. izročilo poverjeništvu za Narodno obrambo, dasi še naprej pomaga kolikor je v njegovi moči. V vseh zadevah, ki se tičejo vojaških konj, se je odslej naprej obratovati edino na poverjenišvo za narodno obrambo v Ljubljani (deželni dvorec). Skrb za plemenske konje in sploh za konjereje ostane še nadalje v področju poverjenišva za kmetijstvo v Ljubljani (Slovenska kmetijska družba).

Suspendiran je od službe kot šolski nadzornik nemških ljudskih in meščanskih šol šolski svetnik profesor dr. Henrik Svoboda ter Matija Primosch, okrajni nadzornik za nemške ljudske šole v okrajih Kočevje, Novo mesto in Črnomelj. Njima podrejene šole prevzamejo šolski nadzorniki za slovenske šole dotičnih okrajev.

Izključni učni jezik na vseh ljudskih in meščanskih šolah bodi slovenski. Drugorodnim narodostim se zagotove ob zadostnem številu šoloobveznih otrok manjšinske šole z državnim jezikom kot obveznim predmetom. — Zasebno drugojezične šole s pravico javnosti so dopustne ob izkazanem zadostnem številu šoloobveznih otrok dotične narodnosti.

Poverjenišvo za uk in bogočastje ustanovi učiteljske tečajne za priučitev srbo-hrvaškega narečja. Organizacija teh tečajev se poveri gg. profesorju dr. Ilesiču, profesorju Mazovcu in profesorju Lokovšku.

Sestavi se kataster vsega ljudskega in meščanskega šolstva in učiteljstva. Delo se poveri strokovnima učiteljskima organizacijama.

Po dosedanjih naredbah odrejena **prepoved živinskih sejmov je do preklica veljavna**, ker drugače ni mogoče nadzirati prometa z živino, oziroma preprečiti nedopustnega premikanja klavne živine v območju Narodne vlade SHS v Ljubljani.

Gospodarstvo.

Kje je največ petroleja. Veliki vrelci petroleja nahajajo se v Rusiji, Rumuniji, v Združenih državah Severne Amerike in v Mehiki. Toda največ petroleja je v Perziji v Iraku. Vrtali so zemljo povsod okoli in pokazalo se je, da obsega zemlja, iz katere teče petrolej, okoli 1000 km. Malo pred izbruhom vojne, ko je Perzija silno potrebovala denar, kupila je Anglija za 65 milijonov kron pravico, skozi 95 let izrabljati te vrelce. Anglija je s tem napravila kupčijo, ki ji bo mnogo nesla.

Oreh. Avstrija je pridelala na leto povprečno 50 do 80 vagonov orehov, konsum

orehov pa je znašal prilično 500 vagonov. Ta razlika se je vedno krila z uvozom, večinoma iz Ogrske. Uvoz od drugod, pa tudi iz Ogrske je v zadnjih letih izostal. Vsled tega je bilo v zadnjih letih orehov malo na trgu, cene pa so bile zelo visoke.

»Tucati« ali »desetke«. Iz krogov pletilne in tkalne industrije se je sprožila želja, da bi se vobče, zlasti pa za tkanine in pletenine uvedla v trgovini namesto računanja po »tucatih« računanje po »desetkah«. Trgovcem je uvedba te novosti povsem simpatična, ker je praktična in pripravna in olajšuje izračunavanje. Zaračunavanje po »desetkah« bo prišlo tudi konsumentom, osobito kmečkemu občinstvu, ki je na hitro in pravilno računanje manj vajeno.

Tujski promet v Italiji. Tujski promet je donasal Italiji pred svetovno vojno letno približno šest do sedemsto milijonov lir. Zlasti mnogo denarja so v Italiji pustili Angličani in Amerikanci. Med vojsko pa je tujski promet popolnoma pojenjal.

Tobak. Upoštevalo se sedanje tržno stanje tobaka namerava Rumunska za leto 1919 znatno zvišati nasad tobaka. V zasedenem ozemlju, v katerem je bilo letos 8200 ha s tobakom nasajenih — katera ploščina odgovarja oni v mirovnem času — se je za prihodnje leto namenilo 15000 ha nasaditi s tobakom.

Ogrski izvoz paprike. Pridelovanje paprike se je v vojnem času na Ogrskem zelo zvišalo. Pred vojno se je paprika pridelovala le v okrožju Segedina, sedaj se je ta produkcija raztegnila a 5 komitatov. V Snegedinu samem se peča 12.000 ljudi s trgovino s papriko. Izvažala se je v Avstrijo, Nemčijo, na Holandsko in v Skandinavijo.

Bosanske slive. Bosna je imela to leto rekordno letino na slivah. Razpošljala jih je v košarah, kot suhe slive; največ pa se je sliv porabilo za izdelovanje češare in za žganje. Nova slivovka je dosegla ceno 54 K za liter alkohola.

Zanimiv izum. V ameriških Zedinjenih državah so izumili gugalni stol, ki služi obenem za izdelovanje — surovega masla. Nalašč za to napravljena priprava se napolni z mlekom, nakar se kdorkoli vsede na gugalno, ki dela maslo. Za Amerikance je ta iznajdba zato tako važna, ker se radi učkajo. Tudi jim je všeč, ker lahko čitajo med guganjem časopise in knjige.

Elektrika in poljedelstvu. Poskusi nas uče, da zamoremo s pomočjo električnega toka plodovitost polja zboljšati. Sad, ki ga da polje, ki je bilo pod vplivom električnega toka, je veliko boljši in dozori približno dva tedna poprej. Vsi ti poskusi pa so do sedaj le bolj znanstvenega pomena, praktično se še ne dajo dobro uporabiti, ker bi bili s prevelikimi stroški v zvezi. Upamo pa lahko, da bo tehnika, ki se razvija in napreduje z obudovanjem vredno hitrostjo, v doglednem času iznajdla pota, po katerih bo lahko kmet s pomočjo elektrike na cen način izboljševal svoja polja.

Karbolinej je najboljšo sredstvo za ohranjenje lesa. Voz, plug, brano, čebelnjak, leseni plot se izplača namazati s karbolinejem pred uporabo. Karbolinej brani les pred trohno, pa tudi pred drevesno gobo, tudi je dobro sredstvo za razkuženje hleva. Na 5—6 kvadratnih metrov lesa se porabi 1 kg karbolineja, zato pa tudi drži tak les 3 do 4krat dalje kot tak, ki ni namočen v karbolineju.

Če gre od goveda trdo blato ali je govedo zapečeno, kakor navadno pravimo, deni odraslemu, ko ga napajaš v vodo $\frac{1}{4}$ kg glavberjeve soli. Ne napajaj pa bregih živali s tako vodo, ker potem zvržejo.

Kdaj je najboljši čas za posekanje drevja. Marsikdo ima na svojem vrtu črešnjo, češpljo ali hruško, katero bo treba posekati. Ako je drevo zdravo, se lahko porabi za mizarška dela. Najboljši les za ta namen dobivamo od drevja, ki ga posekamo sredi decembra. Če je le mogoče, počakajmo s posekanjem do tega časa.

Konj si riblje rep. Da si konji včasih ves rep obrabijo, so vzroki lahko različni. Tako na primer si konj rep riblje, ako ima gliste.

Navadno pa se godi to vsled nesnage, ki tiči v repu. Če si torej riblje rep, naj se mu rep dobro opere in navadno si ga ne bo več ribal.

ONI.

Habsburgovcem so šeststo let se klanjali do tal — zdaj ko je prost slovenski svet, ne vlada nam slovenski kralj.

Zdravstvo.

Kako se človek okuži z jetiko? Glavni vir bacilov tuberkuloze je jetičen človek. Ta strup dobimo lahko v vseh izločilih njegovega telesa. Največkrat se prenaša jetika po pljunkih ali pljuvotini jetičnikov. Če jetičnik ne pazi na izmečke, pljuje po tleh ali v žepni robec, se bacili jetike s pljuvotino posuše in sčasoma razprše. S prahom se zopet dvigajo v zrak, tako, da jih lahko vdihamo in se s tem okužimo. Na ta način ne obole le zdravi ljudje za jetiko, temveč tudi jetičnik sam si na ta način lahko okuži dotlej zdrave dele svojih pljuč. — To imenujemo okužba po prahu. Nič manj ni nevarna okužba po kapljicah. Človek razpršuje pri kašljanju, kihanju in govorjenju iz sebe najmanjše sluzne kapljice. O tem se lahko prepričamo, če držimo pri govorjenju pred se zrcalo. V kratkem času je pokrito z najmanjšimi kapljicami. Pri jetičniku so v teh kapljicah bacili. Če nam tedaj jetičnik kašlja naravnost v obraz, preidejo bacili lahko v naša usta in sopila in odtod dalje v telo. Naglašati treba, da sega to nevarno ozračje kvečjemu na razdaljo enega metra. Če tedaj ne stojimo preblizu jetičnika ali če drži ta pri kašljanju dlan roke ali robec pred usta, odpade nevarnost nalezbe po kapljicah. Iz navedenega je tudi razvidno, s kako nevarnostjo je zvezano poljubovanje, ker se na ta način človek najlažje okuži z jetiko.

Prva pomoč, če si kdo zlomi nogo, roko ali sploh kako kost. Če si kdo zlomi kako kost, je prvo kar naj se zgodi, da se nesrečnežu odstrani obleko z dotičnega uda. Ne sme se je pa slačiti, marveč treba je obleko ali pa tudi čevlje prerezati. Nato se naj nesrečnež položi na mirno in mehko ležišče. Ako nimamo opraviti z izpahnenimi ali izvijenimi udi, se devajo nanje mrzli obkladki, dokler ne pride zdravnik, ki sino ga dali takoj po nezgodi poklicati.

Ohranite otrokom mlečno zobovje! Ljudje navadno mislijo, da za mlečnjake ni treba skrbeti, saj zrastejo drugi zobje. To je pa napačno naziranje! Mlečni zobje so za otroka najmanj tolike važnosti, kakor stalni za odraslega. Od svoje mlečne dobe do 13. leta — takrat se menjajo zadnji mlečnjaki — se razvija in raste otrok naglo, kot pozneje v nobeni dobi več. Da otrok v svojem razvoju ne zaostane, mora se izdatno rediti in zato potrebuje dobrih zob. Zanemarjeno mlečno zobovje vpliva razentega tudi jako slabo na razvoj čeljusti in na stalne zobe. Dobro mlečno zobovje je prvi predpogoj za zdrave stalne zobe.

Rak na ustnicah je nemara na kmetih pogostejši nego drugod. Nekateri si to razlagajo s tem, ker imajo kmetje navado držati v ustih pipe. Pipe, kakor tobačni sok dražijo sluznico in jo tako napravijo sprejemljivejšo za strup raka.

Pri ženskah rezati lase nima nikakega zmisla. S tem postane pač posamezni las nekoliko debelejši, a obenem drevnejši. Lasišče samo in hranitev las se s tem prav nič ne izboljša. Ostriči lase ima zmisel le po boleznih, pri katerih — kakor po legarju in šenu — izpadejo skoraj vsi lasje. S tem, da v takih slučajih lase ostrižemo, skrbimo za boljše prospanje nanovo rastočih mladih las.

Ne napravljajte bolniku skrbi! Ne izprašuj ga, kako naj se izvrši to ali ono, nego določaj vse sam ali vse sama. Tudi ne tarnaj vpriči bolnika, kako je zastalo delo, koliko je stroškov, kaj bo, če se ne obrne kmalu na boljše itd. Raje pritrjuj sebi in drugim zdravim, da le oskrbiš bolnika in mu ne napravljajš skrbi!

Nalezljive otroške bolezni. Škrlatica je ena najopasnejših boleznih, ne le ker je čisto smrtonosna, temveč tudi ker otroka pohabi za celo življenje, bodisi da postane na-

gluščen, bodisi da oboli na obistih ali srcu in začne hirati. — Difterija ali davica je bila včasih enako opasna in je še danes, ako se takoj ne poišče zdravnika. Zoper to bolezen imamo cepivo, ki pa pomaga zanesljivo le, če se vcepi prvi ali vsaj drugi dan. — O ošpicah in noricah, osobito pa o dušljivem kašlju in influenci, nam je znano, da slabijo telo in pripravljajo pot k jetiki. — Na nalezljive otroške bolezni je treba zelo paziti. Najvažnejše je, da se izogibamo vsaki okužbi. Vse te bolezni se namreč lahko prenesejo od bolnega človeka na zdravega, bodisi z dotikanjem, govorjenjem, kašljanjem in kihanjem. Včasih jih prenese zdravi ljudje, ki so se dotikali bolnika. Tudi po jedilih ter raznih predmetih hišne in kuhinjske opreme se lahko prenašajo. Kdor torej noče izpostavljeti otrok smrtni nevarnosti, naj zlasti gleda na to, da ne pride njegova deca v dotiko z bolniki.

Prva pomoč pri nezavesti. Predno pride zdravnik, po katerega je treba takoj poslati, naj drugi nesrečnežu pomagajo. Pri nezavesti je obličje ali blede ali rdeče. V prvem slučaju se položi nesrečnika z glavo navzdol, v drugem z glavo navzgor. Pri bledem obličju se daje pod nos jesih, pri rdečem se devajo mrzli obkladki na glavo.

Skrbite za zobe. Zobje so stebri vašega življenja, varuhi vašega zdravja, zatorej skrbite zanje. Varujte se tretji z njimi orehe, lešnike in grizti trde reči. Ne jejte prevročih jedi, ne pijte premrzlih pijač, eno kakor drugo je za zobe kakor dinamit za skalo. Ne becajte v zobe s šivankami, ampak poslušajte se le lesenih zobotrebcev. Čistite prdno zobe! Zjutraj in zvečer jih odrgnite s krtačico in kakim dobrim zobnim praškom. Ako je dobil zob luknjo, pojdite takoj k zdravniku, da ga plombira. Dandanes menda že sleherni človek uvideva, da pomeni vsak izgubljen zob nekaj dni življenja manj.

Tedenske vesti.

— **Dogodivščine grofa Barbota.** Prve dni po ustanov. Jugoslavije je hitel grof Barbo tolažiti Kočevarje. Pot ga je peljala med drugim tudi skozi Žužemberk. Tu je ustavilo njegovo grofovsko gnado nemilo kruljenje po želodcu, iskala je torej kosila po gostilnah. Naletel pa je pri tem g. grof na načelnika žužemberške narodne straže, ki ga je pozval, naj se legitimira. Ko je zvedel g. grof, koga ima pred seboj, se je tako ustrašil, da je popustil svojo kočijo s konji vred ter jo z ženo peš odkuril proti Dvoru. Na potu ga je dobila kočija, ki so mu jo poslali nasproti verni Kočevarji, in s to se je odpeljal na Dvor, kjer se je hotel malo oddahniti. Tu na vratih poslopja, pred katerim se je ustavila kočija, pa je visela osmrtnica Avstrije. Gosp. grof je kar ostrmel, ko jo je zagledal, še bolj pa, ko je videl med žalujočimi ostalimi tudi svoje ime. Ponižno je vprašal v bližini stoječega moža, če sme ta »listek« sneti in vzeti s seboj. Sledil je odgovor, da to ne gre, ker je osmrtnico prinesel in nabil iz Ljubljane došli orožnik. To mu je zadalo tak strah, da je nemudoma skočil v kočijo in velel v diru odpeljati v blaženo kočevsko deželo.

Nekaj podrobnosti iz Gorice. Četita italijanskih vojakov je hodila te dni po mestu s puškami na ramenih, s posodo apna in dolgimi drogovi, na koncu katerih so bile privezane cunje, s katerimi so mazali slovanske napise. Ako se je kdo zgražal nad tem, so rekli, da ga bodo zaprli. Italijanske barabe so snele vse slovanske zastave. Deželni komisar je dr. Pettarin. »Goriška Straža« ne more več izhajati. Italijani imajo svoj »ufficio di propaganda«, kjer poveljuje znani dr. Venier, bivši podžupan, jeden najzagrizenejših sovražnikov Slovencev. Po tem se lahko presodi, kako je sedaj v Gorici.

V Idriji so zavladale neznosne razmere, zlasti ker so Italijani zaprli pot, da ne pride nič živil v mesto. Italijani pa jih tudi ne pri-skrbce. K bolniku izven Idrije ne sme zdravnik iz mesta, ker italijanska oblast ne da dovoljenja. To je nečuvna grozovitost. Zasedli so realko in vse ljudske šole, tako, da ni pouka. Na mestni hiši plapolala italijanska zastava. Italijani bi radi obdržali rudnik in gozdove, to je posest, vredna milijarde, ali Idrija je slovenska in more pripadati edino te Jugoslaviji.

— **Poštno in brzojavno ravnateljstvo v Ljubljani.** V Ljubljani je ustanovljeno poštno in brzojavno ravnateljstvo za slovensko ozemlje. Vodstvo je poverjeno iz Zadra došlemu poštnemu svetniku dr. Jaku Debeljaku. Dodeljeni so mu poštna komisarja dr. Anton Vagaja in dr. Ivan Lamut ter poštne koncipisti Anton Vesenjaj, Miroslav Matjašič in dr. Rudolf Palčič. Dodeljeni so nadalje višji kontrolorji Matevž Pogačnik, Josip Petrič, Anton Wolf, Ivan Podgornik, Franc Semrov in Anton Dietz ter poštna pristava Anton Verč in Moric Flux.

— **Poštnohranilnični urad v Ljubljani** se ustanovi v kratkem. Poslovati prične 1. januarja 1919.

— **Primorski pešpolk št. 97** si je nadel ime »Nanos«. Poveljnika sta nadporočnika Milan Plut in Evgen Sila.

— **Proge Reka-Budimpešta in Reka-Belgrad** so zasedli Francozi, ki bodo skrbeli tudi za lokomotive in drugi železniški material.

— **Nobenih živil za Nemčijo.** Aprovizijski svet ententnih držav izjavlja, da se ne sme poslati v Nemčijo nobenih živil, dokler svet natanko ne ve, kakšne so razmere na Nemškem.

— **V Semiču** se je ustanovila krajevna organizacija jugoslov. demokratske stranke ter šteje že 95 članov. Predsednik je Ivan Zurec, njegov namestnik in tajnik Zorko Razpotnik, blagajnik Ant. Sever ter njegova namestnica gđc. Ivanka Derganc.

— **Bivši cesar Karel se nastani v Švici.** Švicarski listi poročajo, da se namerava bivši avstrijski cesar Karel nastaniti na gradu Wartegg, ki je last vojvode Parmškega. Najpreje pride tja bivša cesarica Zita v spremstvu več bivših vojvod.

— **Italijani zasedli 1500 km železnic.** Kakor poročajo italijanski listi, so železnice, ki so jih zasedli Italijani dolge 1500 km. V svrhu uprave ustanove železniško ravnateljstvo v Trstu in Tridentu.

— **Francozi na potu skozi Ljubljano.** Pretečno soboto se je peljal skozi Ljubljano vlak s 600 vjetimi francoskimi vojaki, ki so šli v svojo domovino. Bili so internirani v Kališu na Poljskem. Občina ljubljanska jih je pozdravila po svojih zastopnikih.

— **V Trbovljah** se snuje krajevna organizacija JDS. Ustanovni občni zbor se vrši v nedeljo dne 1. decembra t. l. ob 2. uri popoldne v gostilni gospe Fortejeve na Vodah. K polnoštevilni udeležbi vabimo ne samo onih, ki so že podpisali pristopne izjave, ampak tudi druge somišljenike in somišljenice. — Pripravljajni odbor.

— **Skod v Kozjem.** V nedeljo, dne 10. novembra se je vršil popoldne ob 3. uri v gostilniških prostorih Ivana Kuželj od krajevnega odbora Nar. Vječa sklicani shod ob precejšnji udeležbi tržanov in kmetov iz okolice, dasi je bil šele v zadnjem trenutku objavljen. Nastopili so kot govorniki dekan Marko Tomazič, drž. poslanec dr. Fran Jankovič, okr. sodnik Serneck in pis. uradnik Jurak. Dr. Jankovič obrazložil je vzroke propada avstro-ogrške monarhije: nasilno, nepošteno in zahrbtno politiko, ki je v Avstriji izročilo vlado in oblast Nemcem, na Ogrskem pa Madžarom, dasi sta oba naroda v veliki manjšini. N azunaj in na videz proglasila je vlada svobodo in enakopravnost narodov, a vodila je upravo v škodo Slovanov, katere je zastavljala povsod. S prikrojenim volilnim redom, s ščuvanjem enega naroda proti drugemu, držala se je vlada Nemcev in Madžarov več desetletij; ko so se pa nenemški narodi probudili, se začeli zavedati svoje moči in jeli skupno nastopati, izsilila je nemško-madžarska vlada vojno, da s silo zatre slovansko gibanje po kulturnem, gospodarskem in političnem združenju. Govornik slika pregajanja in zatiranja Slovanov in kako je ravno trpinčenje nas združilo vse brez razlike strank v eni misli in eni ideji, da se moramo iztrgati iz tega jarma za vsako ceno, in kako smo končno s pomočjo entente in sosebno Wilsona izvojevali Jugoslavijo. Govornik navaja težkoče prehodne dobe in delo, ki nas čaka, razmotriva obširneje vprašanje prehrane in pozove končno vse, da se zavedajo zahtev časa in da vsakdo stori vse za vzdrževanje miru in reda. Okrajni sodnik Serneck obrazložil je težave, združene z ureditvijo nove države Jugoslavije, ter je na podlagi zgodovinskih slučajev utemeljil nujnost, da se vsi slovenski sloji in stanovi: kmetovalci, delavci,

uradniki in izobraženci sploh skupno in složno lotijo z vso vnemo in ljubeznijo velikega dela pri osnovanju in ureditvi Jugoslavije. Jurak je slikal na podlagi lastnih doživljajev rusko revolucijo ter način, kako so boljševiki najprej zatrlji vso izobraženstvo, vso trgovino in obrt in uničili končno ves ruski narod, da se dolgo ne bo več mogel dvigniti. Zborovalci so poslušali z zanimanjem vsakega govornika. Končno je vse na shodu zbrano ljudstvo dalo duška svojemu slavnostnemu razpoloženju in zaorile so po dvorani veličastne himne: »Lepa naša domovina«, »Hej Slovani« in »Slovenec sem«.

— **»Croatia« zavarovalna zadruga v Zagrebu.** Opozarjamo na današnji oglas v našem listu, tičoč se ustanovitve glavnega zastopstva domačega zavarovalnega zavoda v našem mestu. »Croatia« je vseskozi domača zavarovalnica, ustanovljena leta 1884. od bratske mestne občine v Zagrebu. Z ustanovitvijo glavnega zastopstva za Kranjsko, Štajersko in Koroško v Ljubljani razširja »Croatia« svoje delovanje na slovenskem ozemlju in postaja s tem prava jugoslovanska zavarovalnica. Upati je, da bodo vsi stanovi slovenskega naroda z največjo simpatijo vsestransko podpirali ta naš zavod in mu dajali prednost pred tujimi zavarovalnimi društvi.

— **Mrtvi.** Alojzija Jagodič v Ljubljani. — Norbert Zanier v St. Pavlu pri Preboldu na Štajerskem. — Oton Stoček v Ljubljani. — Božena Križan v Celju. — Stojan Antonijevič v Ljubljani.

— **Iz Dragatuša.** Alojziju Štefančiču v slovo. Nesrečna španska bolezen ni prizanesla nikomur in tudi našo faro je davila z vso krutostjo. Kosila je brezobzirno vsevprek kot pravcata svetovna kuga, najbolj pa je posegla v naš nežni cvet, v našo mladino, v up in ponos naše mile domovine. Tako je pretrgala nit življenja tudi tebi, nepozabni nam Alojz. Človeku se zdi, da so to le sanje, saj ni mogoče, da bi usoda tako brezsrčno posegla v tvoja komaj započeta mladeniška leta in te poslala v najlepšem cvetju tja k »Sv. Križu«, tja poleg dobrega, skrbnega očeta, ki si ga ljubil tako iskreno, ki si mu bil tako otroško vdan. Ne, ne, to ni mogoče, to je domišljija. Kdo naj vtolaži ubogo mamico, ki ihti in plaka za teboj, kdo naj vteši dobrega bratca, ljubečo te sestro in vse druge, ki so te poznali in ljubili tako iskreno. Res težka je nesreča, ki je zadela to rodoljubno hišo. Komaj je minilo dobro leto, ko so ponesli k zadnjemu počitku očeta, dobrega, skrbnega gospodarja, že mu sledita kar 2 sina. Pretresljiv, v srce segajoč prizor! V krsto polagajo 32 letnega Jožeta, ki je tu svoječasno opravljal pošto, v prvem nadstropju se pa bori s smrtjo nadebudni, simpatični sinko Alojz. Eden z odra, drugi na oder. Kdo naj popiše solze in bolesti tako težko prizadete družine. Posestvo, trgovino, gostilno, mlin itd., vse to naj sedaj vodi zapuščena boleha mati z ednim sinom Francetom. Pokojni Alojz se je že kot 16 letni dečko po očetovi smrti poprijel trgovine in jo vodil z vso spretnostjo. Prikupljive vnanjosti, točen, vesten, prijazen, vdano postrežljiv pridobil si je hipoma simpatije cele fare. Živahen kot srna se je kretal po hišnih prostorih in bil na vsak klic takoj na razpolago. Lojzeta ni več, škoda zanj, ta glas gre danes od ust do ust. Svojo nadarjenost in vse lepe vrline, je pokazal že v šoli. Bil je vedno eden prvih v vzgled vsem drugim. Vsa šolska in učiteljska knjižnica je bila v njegovi oblasti, ni je knjige, da bi jo on ne bil prečital. Zadnji čas se je pa tudi zelo zanimal za svetovne dogodke in bil naročnik »Domovine« in »Slov. Naroda«. Na njegovi zadnji poti ga je poleg drugega občinstva, spremila tudi šolska mladina z učitelstvom pod zastavo sv. Alojzija. Počivaj v miru dragi Lojze v tihem domku, ki si si ga izbral poleg očeta. Naše misli bodo pa pogosto segale v črno zemljo z otožnimi spomini na onega, ki nam ga je tako neizprosno iztrgala iz rok usoda svetovne vojne.

Potokar Fran.

Darovi.

— **Dijaški kuhinji »Domovine«** so darovali vrnivši se od zadnjega spremstva prebлага prijatelja komisarja VI. Breskvarja in njegove soproge mesto vencev na krsto zbrani prijatelji njegovi v gostilni pri Zupan-

čiču na Martinovi cesti K 175.— V isti namen pa tudi K 115.— v »Kuhnici« pri »Belem volku«. Prav prisrčna hvala! Posnemajte!

— **Narodni davek:** V Senčurju pri Kranju so nabrali ga. Minka Gašperlin in ga. Minka Ogrizek K 1173.— narodnega davka in sicer so darovali: g. župnik Janko 300 K; po 100 K svetnik Grčar in Ivan Gašperlin; po 50 K: Matija Vidmar, kaplan Kreč; po 30 K: Mihael Erzar, Mar. Okorn, Al. Vidmar, Franc Okorn; po 25 K: Franc Kuralt; po 20 K: Andrej Ogrizek, Martin Sušnik, Anton Ropret, Anton Umnik, Franc Zarnik, Iv. Bukovnik; učiteljica Keselj 18 K; Jožef Pajer 15 K; po 10 K: Jože Golob, Franc Svetelj, Franc Kristan, Martin Bulovec, Ivan Zarnik, Jože Zarnik, Franc Zirovnik, Andrej Sušnik, Janez Prester, Janez Sajovic, Mihael Ropret, Anton Tršan, Jakob Bobnar, Micika Zavrl, Prim. Žerovnik, Fran Čebašek, Franca Vreček, Franca Novak, Jože Kačivec, Alojz Blagna; po 6 K: Matija Gašperlin, Mana Zavrl, Mici Remec, Jakob Bobner; po 5 K: Anton Ropret, Martin Žerovnik, Joža Luskovec, Fr. Verbič, Fr. Perdan; po 4 K: Janez Galjot in Janez Ajdovc; po 3 K: Jože Svetelj, Janez Svetelj, Janez Golob, Mat. Gašperlin; po 2 K: Anton Polajner, Lovrenc Zavrl in Anton Jekovec.

Najnovejša poročila.

italija proti Jugoslaviji.

— **iz Chiassa poročajo,** da se list »Il Popolo d' Italia« zavzema za to, da naj Italija začne takoj politične in vojaške sovražnosti proti Jugoslaviji, češ da so sovražnosti Jugoslovnanov diplomatskega in vojskega značaja. — »Narodni Listy« poročajo iz Trsta, da utegnejo dobiti Italijani Trst, Pulj in velik del dalmatinske obale, torej vse, kar zahtevajo. Mesto Pulja naj bi dobili Jugoslovani Solun. — Tej tržaški vesti ne verjamemo prav nič.

Upor madžarskih vojakov.

— **Budimpešta,** 27. novembra. Pet najmlajših lotnikov v Debrecinu, ki se jim je obljubilo, da bodo v kratkem odpuščeni, se je uprilo, pretepli so svoje častnike ter jih spodili. V mestu so izvali velike izgrede in jeli tudi pleniti. V mestu je nastala velika panika. Da jih potolaži, je mestni magistrat jim obljubil, da bo jim izplačeval vsakemu 30 K dnevno.

Vojne izgube Avstro-Ogrske.

— **Dunaj,** 27. novembra. Listi priobčujejo statistične podatke o izgubah bivše avstro-ogrške armade. Armada je izgubila na mrtvih, ranjenih in pogrešanih skupaj 4 milijone ljudi. Izmed teh je službeno dognano, da so mrtvi 800.000 mož. Od 310 aktivnih generalov jih je padlo le 8, od 2308 štabnih častnikov jih je padlo le 359, izmed nižjih aktivnih častnikov jih je padlo 3888, dočim jih je izmed rezervnih častnikov padlo 8970. Padlo je v celem pet princev, med temi pa ni nobenega habsburškega ali parmskega princea.

Angleži zasedejo Bremen.

— **Frankfurt,** 27. novembra. Angleži zasedejo v najkrajšem času Bremen, da vzpostavijo tamkaj mir in red.

Avstro-ogrski vjetniki v Italiji.

— **Lugano,** 27. novembra. Število vseh vjetnikov bivše avstro-ogrške armade, ki se nahajajo v Italiji, se čeni na 700.000 mož.

— **Dr. Korošec se vrača v domovino.** Najnovejše vesti pripovedujejo, da se vrača dr. Korošec z dr. Cingrijo in dr. Žerjavom iz Pariza v Zagreb, oziroma v Belgrad. Pričakuje se ga v prihodnjih dneh.

— **Odposlanstvo zagrebškega vijeća,** ki se v smislu nedeljskega sklepa mora pogajati s srbsko vlado o načinu ujedinjenja, je v sredo odpotovalo v Belgrad.

— **Razmere v Srbiji.** Pretekli teden se je mudil deželni poslanec Adolf Ribnikar več dni v Belgradu in bližnji okolici. Imel je priliko na lastne oči si ogledati, kako barbarsko in nečloveško so postopali nemški in madžarski vojaki in kako strašno so oplenili deželo. Za prihodnjo številko imamo obljubljeno od gospoda poslanca daljše tozadevno poročilo, na katero že danes opozarjamo.

— **Srbski prestolonaslednik Aleksander** pride prihodnji teden v Zagreb.

— **Nemški veliki admiral Tirpitz,** eden največjih vojnih hajskačev, je izginil, ne ve se kam.

— **Vojne izgube Avstro-Ogrske.** Avstro-ogrsko armada je izgubila na mrtvih, ranjenih in pogrešanih okoli 4 milijone ljudi. Mrtvih je okoli 800.000 mož. Od 310 aktivnih generalov je padlo 8. Rezervnih častnikov je padlo 8990. — Število vjetnikov bivše avstro-ogrsko armade v Italiji znaša 700.000 mož.

Raznoterosti.

* **Kako kaznujejo zločince na Mongolskem v Aziji.** Velike zločince zapro ondi v majhne z železom obite zaboje, iz katerih jih do prestane kazni nič več ne izpuste. Zaboji niso tako veliki, da bi mogel jetnik v njih sedeti. Imajo le eno odprtino, skozi katero dobi jetnik enkrat na dan hrano. Seveda je taka ječa tako strašna, da si zločinci želijo raje smrtne kazni kot zaporo. Navadno jetniki vsled popolnega otrpnenja v kratkem umro.

* **Delo človeškega srca.** Če je človek 70 let star, mu srce udari 2½ milijardkrat; kajti srce vdari v eni minuti 70 krat, v eni uri 4200 krat in v enem letu 36.792.000 krat. Z vsakim vdarcem vrže srce iz sebe po životu 100 gramov krvi, v eni uri torej 420 litrov. Kri se tekom enega dne vrne v srce 3600 krat. Tekom enega leta preteče torej kri cel život 1½ milijonkrat. Kri napravi na dan v človeku pot, ki je dolga 12½ kilometrov, v 70 letih pa pot 270.000 kilometrov. Ta pot je tako velika, da bi prišel po njej okoli in okoli zemlje šestkrat.

* **Srebrno mesto.** V mestu Guanajato v Mehiki imajo hiše, kojih stene so deloma iz srebra. Član londonske geografske družbe piše o tem sledeče: Guanajato, najstarejše mesto v Meksiki, so zidali Španci ko so si prisvojili deželo. V tistih časih si Španci iz srebrnih rudn, ki so jih našli, niso znali pridobiti več kot 65 odstotkov srebra, ostalih 35 odstotkov je še ostalo v kamenju, ki so ga porabili za zidanje. Ako bi se hiše v Guanajato danes razrušile, bi iz razvalin lahko pridobili 1.500.000 funtov sterlingov, t. j. 36 milijonov kron. Vprašanje je seveda, ali bi prebivalci mesta to dopustili. Carobno bogastvo, ki so ga Španci našli v Guanajati, je zapustilo svoje sledove. Zidovje, s katerim so obdani rudniki, je samo vredno 40.000 funtov sterlingov, t. j. 960.000 kron. Španci so pridobili ob času okupacije v Meksiki 500 milijonov funtov v srebru. Rudniki v La Luz so nesli ob času pred revolucijo 1.200.000 funtov sterlingov, t. j. 28.800.000 kron na leto in so tako bogati, da tudi danes lahko nesejo še toliko.

* **Železo v vojni.** Za 4 leta vojne so bivše centralne države porabile 60 milijard kg železa za vojno. Koliko bi se dalo iz tega železa napraviti raznih strojev in drugih v gospodarstvu koristnih predmetov.

* **Najvišje gore na svetu.** Najvišja gora je v Aziji Mount Everest, ki meri 8882 m. V Severni Ameriki meri najvišja gora Mount Mac Kinley 6239 m, v Srednji Ameriki Pic Brizaba 5582 m, v Južni Ameriki pa Aconcagna 7039 m. V Afriki je najvišja gora Kilimandžaro, ki meri 6010 m, v Evropi Elbrus 5629 m, v Avstraliji pa je najvišja gora Mount Townsend, ki meri 2241 m, torej skoraj ravno toliko kot naš Stol.

* **Zvezda večernica.** Ko se začne mračiti, se pojavi na nebu svetla zvezda, ki je pravimo večernica, danica ali Venera. Ta zvezda je nekoliko manjša od naše zemlje in je zelo oddaljena. Brzovlak, ki bi vozil na uro 100 km, bi potreboval, da prevozi to razdaljo 45 let, pešec pa bi rabil 2800 let. Tudi večernica se suče okoli solca in dobiva od njega toploto in svetlobo. Dan na tej zvezdi je ravno tako dolg, kakor pri nas, ravnotako se menjata noč in dan, vročina in mraz, kopna zemlja in morje. Leto traja samo 224 in ½ dneva. Tudi na večernici so dani vsi pogoji za živo življenje toda če je tam kaj življenja, ne vemo.

* **Zagreško pokopališče.** V Zagrebu imajo za celo mesto samo eno pokopališče, ki se imenuje Mirogoj. Od časa, kar je to pokopališče, pa do konca leta 1917, je bilo pokopano na njem 64.286 civilnih oseb. Od začetka letošnjega leta pa do konca oktobra je bilo pokopanih 3550 oseb, tedaj vsega skupaj 67.836 oseb. Vojakov je pokopanih 2787 oseb moštva, 110 častnikov in 170 vojnih ujetnikov. Vseh pokopanih do konca pretečenega meseca je tedaj 70.903 osebe

* **Obesil se je v zaporo** bivši vladni svetnik v Solnogradu dr. Rambouseg, ki je bil aretiran radi poverjenja 6 milijonov kron državnega denarja.

* **Velikanske zaloge živil v cesarskem gradu v Berlinu.** V cesarskem gradu v Berlinu so našli velikanske zaloge živil, mesa, perutnine, jajec, ogromne posode masti, sladkorja, kave, finega vina, likerjev itd. Tako je nemško veličanstvo skrbelo zase in za svoje. Kačar je bilo zadosti sito in opito je šlo na cesto kričat: Durchhalten! (Vzdržite!)

Književni vestnik.

Trunk, Amerika in Amerikanci. Domočina genijev! In mi ne poznamo dežele, ki se ponša z Emersoni, Lincolni, Wilsoni! Evo vam knjige o mogočni državni zgradbi onstran velike luže. Trunkovo delo diha tisti viharne ameriški ritem in ko sledimo besedi za besedo se nam zdi, da rjovejo okoli nas stroji Carnegijevih tovarn. Knjiga nam odpira veličastno sliko tega, kar je ustvarila sijajna generacija Jankijev. Zelo točno so podani zgodovinski podatki, ki nam omogočijo poglobitev v amerikančovo dušo. Natančno so opisane gospodarske razmere, knjiga nas seznanja tudi z nam nepoznanimi trumi in velepodjetji, katerih veličina nas omamlja, opisuje življenje amerikankega vlemesta in nas naenkrat nepričakovano popelje v kulturna središča viharne Amerike. Zadnji del knjige je namenjen kolonizaciji in specijelno našim jugoslovanskim izseljencem. Ta poglavja nas bodo seveda najbolj zanimala, ker v njih opisuje pisatelj gmotni in duševni položaj naših rojakov v daljni uniji. Na knjigo opozarjamo tudi naše bivše amerikance, ki bodo v njej našli svojo staro znanko in morda še kaj več. Cena elegantno vezanemu, s številnimi ilustracijami opremljenemu izvodu je 16 K in se dobi v Katoliški knjigarni v Ljubljani.

Der Mord von Sarajevo und Tizsas Schuld an dem Weltkrieg! Knjigo, ki jo je spisal naš rojak dr. J. Zibert, knjižničar dunajskega vseučilišča, ki razpolaga brezdvomno z merodajnimi viri, katere navaja, bo vzbudila velikansko pozornost! Knjiga je bila naznanjena že pred par tedni, a jo vsled vladajočih razmer ni bilo mogoče dobiti z Dunaja in se nam je to posrečilo le potom osebnega donosa v Ljubljano. Delce nam bo razkrilo zelo zanimive stvari, ki jih je znala prejšnja avstrijska cenzura silno spretno zakrivati. Stane vsled velikanskih neprilik K 250 in se dobi v Katoliški knjigarni.

Odgovorni urednik: Emil Vodeb.
Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani.

Izdaja: Konsorcij »Domovine«.
Iztaja vsak petek.
Naročnina za tekoče leto 12 K, za pol 6 K.
Posamezna številka 30 vinarjev.
Uredništvo in upravnništvo:
Sodna ulica št. 6, pritličje desno.
Inserati po dogovoru.

Jadranska Banka

Podružnica Ljubljana.

Delniška glavica: . . . K 20.000.000.

Rezerve: okrog . . . K 3½.000.000.

Centrala: TRST.

Podružnice:

Dubrovnik	Opatija
Dunaj	Spiljet
Kotor	Šibenik
Metković	Zader

Sprejema:

Vloge na knjižice in jih obrestuje po čistih 4%

Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. — Dviga se lahko vsak dan brez ozira na moratorij. Rentni davek plača banka iz svojega.

Kupuje in prodaja:

Devize, valute, vrednostne papirje itd. srečke c. kr. razredne loterije.

Eskontira:

Menice, devize, vrednostne papirje itd.

Izdaja:

Ceke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

Daje predujme:

na blago, ležeče v javnih skladiščih.

Prevzema:

Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov:

JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Croatia zavarovalna zadruga v ZAGREBU

usoja si tem potom naznaniti, da ustanovi s 1. decembrom t. l. svoje

glavno zastopstvo

za Kranjsko, Štajersko in Koroško s sedežem v Ljubljani, Stari trg 11 ter da je vodstvo tega zastopstva poverila gospodu

Stanku Jesenko,

trgovca z mešanim blagom na debelo v Ljubljani.

Priporočuje g. Stanka Jesenko kot našega glavnega zastopnika vsestranski pozornosti in podpori, beležimo

velespoštovanjem

— Croatia, —

zavarovalna zadruga v Zagrebu.

Z ozirom na poleg stoječo objavo čast mi je javiti slavnemu občinstvu, da sem prevzel

GLAVNO ZASTOPSTVO

našega jugoslovanskega zavarovalnega zavoda

CROATIA : zavarovalna zadruga :

ustanovljena leta 1884 v Zagrebu, ter prosim, da mi ono zaupanje, katero mi je doslej izkazovalo, blagovoli ohraniti tudi v nadalje.

Velespoštovanjem

Stanko Jesenko,

Ljubljana, Stari trg 11.

Pobarvano blago

(črno, rdeče, modro, rjavo itd.) starih ponošenih, obledelih in včasih že zavrtanih oblač je uporabno **kot novo!**

Domače platno, pobarvano modro, je posebno trpežno.

Za naročila po pošti se uljudno priporoča

Prva in največja parna barvarnica in kemična čistilnica

Josip Reich, Ljubljana

Poljanski nasip številka 4.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani.

Delniška glavnica . . . K 10,000.000.—

Rezervni fond . . . K 2,000.000.—

Podružnice:

v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici (t. č. Ljubljani) in Celju.

Sprejema

vloge na knjižice in na tekoči račun.

Nakup in prodaja vseh vrst vrednostnih papirjev, deviz in valut. Vnovčevanje kuponov, izžrebanih zastavnih pisem in obligacij.

Nakazila in kreditna pisma.

Borzna naročila.

Promese
k vsakemu žrebanju.

Posojila
na vrednostne papirje.

Eskontovanje menic.

Sprejemanje

vrednostnih papirjev v hrambo in oskrbovanje.

Stavbeni krediti.

Aprovizijski krediti.

Poslovnica
avstrijske državne
loterije.

Mestna hranilnica ljubljanska

Prešernova ulica številka 3,

največja slovenska hranilnica

je imela koncem leta 1917 vlog	K 66,800.000
hipotečnih in občinskih posojil	„ 27.000.000
in rezervnega zaklada	„ 2,000.000

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4%₀,

večje nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je pupilarno varna.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske pa proti 5¹/₄% obrestim in proti najmanj 1% ozir. ³/₄% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.

Tvrdba: M. Rosner & Comp.

veležganjarna v Ljubljani

oddaja cenjenim odjemalcem fino, pristno blago lastnega izdelka:

**slivovico, sadjevec, brinjevec, konjak in
vino vermouth**

po ugodnih cenah.

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po čistih

4¹/₄ %₀

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje
posojilnica sama za svoje vložnike.

Rezervni zaklad K 1,000.000.

Hranilne vloge K 23,000.000.

Ustanovljena leta 1831.